

VLADISLAVA VOJNOVIĆ (Bela Crkva, 1965) srpska je književnica i scenaristkinja. Na Fakultetu dramskih umetnosti je 1989. diplomirala na odseku Dramaturgija. Na Filološkom fakultetu, odsek Nauka o književnosti, odslušala je dve godine na tadašnjim prebolonjskim magistrarskim studijama, dala sve ispite, no nikad nije napisala do kraja magistrarski rad jer, kad god je sela da ga piše, umesto istraživačkih činjenica, napisala bi i objavila pesme, priče, romane, novinske tekstove, pozorišne ili radio-drame ili filmske i TV scenarije, od kojih je neke realizovala i kao producentkinja. Sociološko-kulturološka teorijska znanja stekla je i na Alternativnoj akademskoj obrazovnoj mreži, grupa Studije kulture i roda (2000/01), gde je napisala završni rad o tretmanu rodnih stereotipa u filmovima Nila Džordana. Vladislava Vojnović, višestruko nagrađivana spisateljica i scenaristkinja, smatra da i u kratkoj biografiji treba da bude ovakvih podataka koje čitalac ne može naći na internetu. Radoznalima, kad smo kod interneta, Vladislava preporučuje da budu oprezni sa odgovorima veštačke inteligencije jer je na sopstvena pitanja o drugima, a i o sebi samoj, tamo dobila više pogrešnih informacija nego od tračerski nastrojenog komšiluka.

blumizdavastvo.rs

b

Vladislava Vojnović

RAK U
HOROSKOPU

edicija

KIRKA (knjiga br. 71)

uredništvo

Aleksandar Šurbatović

Tamara Krstić

Milica Belobrk

korektura

Vesna Crepuljarević

prednja korica

Sebald Beham, *Luna*, 1539

fotografija na zadnjoj korici

Milica Spasojević

autorska prava

© Vladislava Vojnović

Recikliraj, zasadi,
brini se o prirodi onako kako
se ona oduvek brinula o nama.

predgovor

*ili pogovor u kom se spisateljica
pojavljuje pred čitaocima,
citira Čestertona i Moma, spominje Koču Popovića,
Tita, Andrea Bretona, Trifoa, Hičkoka i
Manuela Gomesa Pereiru*

*Dobar roman priča istinu o junaku;
loš roman priča istinu o autoru.*
Gilbert Kit Česterton (1874–1936)

*Postoje tri pravila za pisanje romana.
Nažalost, niko ne zna koja su to pravila.*
Vilijam Samersset Mom (1874–1965)

*Otkrivanje i poštovanje pravila ne pomažu u
ostvarivanju sreće i dugovečnosti. Dakako, i ne
odmažu, a ipak, eto, Samersset Mom živeo je
duže od G. K. Čestertona. Biti živ nije samo
po sebi važna stvar ukoliko za života ne činimo
ništa važno barem za jedno biće koje nismo mi
sami, a opet, da bi se išta učinilo, valja najpre biti živ.*
Vladislava Vojnović (1965–)

Da krupna zbivanja u prirodi i u društvu imaju uticaja na pojedinačne sudbine i da istorijske prilike često nisu samo pozadina, nego i svojevrсни akteri u našim životima, to skoro svako zna. Obratnu stvar skloni smo da smetnemo s uma: ponekad i tričavi ciljevi izazivaju velika štetočinstva. Počinju naizgled nevažnim akcijama malih, a punih životnog elana, koje nam na pamet ne pada da povežemo sa jasno opasnom voljom za moć.

Naročito na to blagovremeno ne pomislimo ako smo dobronamerni i romantični, samopregorni i nesamosažaljivi, što su obično signali da smo i sami posvećeni tričarijama. Ovo se savršeno podjednako odnosi na najličniji pojedinačni i na najopštiji društveni plan.

Koča Popović, Titov bliski saradnik, intelektualac u smislu te reči od pre Drugog svetskog rata, jedan od vodećih domaćih nadrealista, dopisujući se sa Andreom Bretonom, jednom je prilikom preveo i poslao Bretonu ovdašnju nam narodnu nabrajalicu *Pošla koka na pazar*:

Pošla koka na pazar, ukaljala nožicu. Veli ona jednom grmu: „Tari, grme, ovu nogu!”, a grm veli: „Neću!” „Pričekaj se, jadni grme, ja ću tebi kozu dovest, neka tebe koza brsti.” I dovede jednu kozu: „Brsti, kozo, ovaj grm!”, a koza veli: „Neću!” „Pričekaj se, jedna kozo, ja ću tebi vuka dovest, neka tebe vuk izjede!” I dovede surog vuka: „Jedi, vuče, ovu kozu!”, a vuk veli: „Neću!” „Pričekaj se, jadan vuče, ja ću na te selo dovest, neka tebe selo bije!” I dovede celo selo: „Udri, selo, ovog vuka!”, selo veli: „Neću!” „Pričekaj se, jedno selo, ja ću na te vatru dovest, neka tebe vatra spali!” I dovede vrelu vatru: „Pali, vatro, ovo selo!”, vatra veli: „Neću!” „Pričekaj se, jedna vatro, ja ću na te vodu dovest, neka tebe voda gasi!” I dovede hladnu vodu: „Gasi, vodo, ovu vatru!”, a voda veli: „Neću!” „Pričekaj se, jedna vodo, ja ću tebi konja dovest, neka tebe konj popije!” I dovede jednog konja: „Pij, konju, ovu vodu!”, a konj veli: „Neću!” „Pričekaj se, jadni konju, ja ću tebi sedlo donet, neka sedlo tebe tare!” I donese jedno sedlo: „Tari, sedlo, ovog konja!”, sedlo veli: „Neću!” „Pričekaj se, jedno sedlo, ja ću tebi miša dovest, neka tebe miš

izgrize!" I dovede jednog miša: „Grickaj, mišu, ovo sedlo!”, a miš veli: „Neću!” „Pričekaj se, jadni mišu, ja ću tebi mačku dovest, neka tebe mačka lovi!” I dovede jednu mačku: „Lovi, mačko, ovog miša!”, mačka veli: „Neću!” „Pričekaj se, jedna mačko, ja ću tebi hrta dovest, neka tebe hrt pojuri!” I dovede jednog hrta: „Juri, hrte, ovu mačku!”, a hrt veli: „Hoću!” Stade hrt mačku vijat, stade mačka miša lovit, stade miš sedlo gristi, stade sedlo konja trti, stade konj vodu piti, stade voda vatru gasit, stade vatra selo palit, stade selo vuka biti, stade vuk kozu jesti, stade koza grm brstit, stade grm nogu trti i – ode koka na pazar!

„Pa, vama, Kočo, nadrealizam ne treba, vi nadrealizam živite!”, navodno je u sledećem pismu uzviknuo Breton. Ta tačna Bretonova konstatacija odnosi se na život, a i na smrt na Balkanu, posebno u njegovom zapadnom delu, koji je nekada zauzimala država poznata kao Jugoslavija, a još posebnije na zemlju u kojoj će se odvijati veći deo narednog pevanja, kukanja i delanja. Malo ko sa tzv. razvijenog Zapada može da veruje da se to stvarno dešava, ili se dešavalo, ili bi moglo da se desi. Veliki svet jednostavno nema mentalne modele za razumevanje takvog života. Zna svet da nije reč o Africi, niti o Dalekom ili Bliskom istoku, gde je situacija očekivana i sad već poznato drugačija od one koju on, veliki svet, živi. Zapadnobalkanski koktel istorije i sadašnjosti u kojem je naša priča tek molekul, sačinjen je od nespojivih spojeva neumrlih ili povampirenih ovaploćenja okupatorske otomanske i austrougarske feudalne prošlosti, patrijarhalnosti bez aristokratije, buržoazije bez prosvetiteljstva, komunizma bez Sovjeta, religioznosti bez crkve, mada – kako

je, doduše, loš običaj sa svim praktikujućim religijama na planeti – često i obratno. Tu je i okrenutost ka Evropi uz divljenje, ali i uz prezir, tu je divlja kreativnost i još divljačkija destruktivnost, tu je javaš uz institucije, tu je Eros počesto na mestu Tanatosa, tu su paradoksalni najgrađanskiji dometi najautokratskih vlasti. Najzad, tu lako uočavamo opštu lakoću mitologizacije propasti, ali i neljubljenje od podmićivanja bilo kakvog uspeha; tu sve puštamo da propadne, ali brižno gajimo besmisleni inat neopevane gordosti. Tako se ponašaju mnogi od nas, pa i najpotlačeniji, a takođe nam ne manjka ni rajinskog mentaliteta, prisutnog kod gotovo svih, pa i kod tlačitelja.

„Onaj ličniji deo. Kratko” – tako sam u nekoj od verzija tokom nastajanja ove knjige sebi zapisala podsećanje na nešto što ovde treba da dodam, a što će biti bolje da učinim kasnije, kad se vrela zamisao malo prohladi. Međutim, kad se prohladila, nestala mi je sa pripovedačkog vidika kao što bi pod termovizij-skom kamerom mogla u jesen nestati neka netoplokrvna životinja. Ne znam da li mi je ovo poređenje baš dobro jer da bi se bića ili predmeti videli upotrebom te skupocene građevinske, medicinske, vojne ili, u našem slučaju, lovačke opreme, bića ili predmeti moraju imati barem desetak stepeni različitu temperaturu od okoline. Dakle, vruća žaba u vruće vreme, hladna u hladno, vazdan je nevidljiva termovizuelnim napravama! Mada, možda je i jasno šta govorim, ako se misli na žabu koja se po danu, običnom kamerom može snimiti, kao što se može i videti kroz stari dobri dvogled, ali noću, čak je i neobičnoj termičkoj kameri i infracrvenom dvogledu nevidljiva jer, žaba

kao žaba, uvek zadobija temperaturu sredine. Postoji u Trifoovoj knjizi razgovora sa Hičkokom anegdota koju pripoveda Hičkok. Jedan scenarista, kaže Hičkok verovatno prikrivajući samog sebe, imao je utisak da sanja odlične priče koje bi mogle postati sjajni filmovi, ali ih se, avaj, ujutro ne bi sećao. Da doaka tom jadu, stavio je ambiciozni snevač na nahtkasnu olovku i papir kako bi noću, kad se iz snova prene, odmah zapisao glavni zaplet, kratko. Jedne takve noći, sanjao je ponovo odličnu dramsku situaciju, probudio se, zapisao najvažnije i, miran, ponovo uto nuo u san. Ujutro, otvorivši oči, odmah je uzeo papir i, na svoje veliko zaprepašćenje, na njemu pročitao: „Moma k upoznaje devojku”, i ništa više!

Ličnije i kratko? „Žena upoznaje muškarca”. Ili istinitije: „Žena izmišlja muškarca”.

Samo ličnije? Ovo je donekle istinita priča; to što je uopšte pričam utoliko je čudnije jer sam i sama ljubitelj fikcije, a ne dokumentarizma. Kad zrelo razmislim, priča je istinita i donekle i odnekle, samo joj je nekle izmišljeno, ali je i ono takvo da bi se, kad bi ga čovek potražio, lako našlo i u stvarnosti. Inače, sela sam da pišem lep i pravi fikcioni roman, ali je ovaj navalio da prvo on bude ispričan, pa sam mu udovoljila.

Samo kratko? Zbivanja su opisana po sistemu „pošla koka na pazar” – koka je glavna junakinja koja je po zanimanju spisateljica, a pazar je imaginarijum mesta, vremena i situacija gde bi ta koka-spisateljica s velikom verovatnoćom mogla sresti svog izgubljenog immanentnog čitaoca. Šta mi je to imaginarijum, postoji li neka srpsko-hrvatsko-BiH-crnogorska reč za to? Možda i postoji, ali je, vala, neću sad tražiti – čitav

svet lupeta li lupeta, svaki čas svet, na primer, kaže da je neko na kraju dana dobar čovek (a ujutro i u podne valjda nije?); kaže ljubav, a misli na seks (postoji odličan film Manuela Gomeša Pereire s takvim naslovom!); kaže pravda, a misli na korist; kaže pravo, a misli na želju, na prohtev... Ne moram baš ja baš uvek da nađem baš pravu S/H/BH/CG reč za nešto. Ne moram. Ili moram jer valja postupati tako da princip našeg života može da postane opšti? Ako je moj princip da se oko tačne reči potrudim kao ozebli oko izlaska na jedva dočekano sunce, onda bi, kad bi to postao opšti princip (a znamo da neće!), svi bili pažljiviji i precizniji s rečima, a onda bi takav jezik (a čega nema u jeziku, nema ga nigde!) doveo do poboljšanja stvarnosti. Da li bi? Za maloverovatnu šansu da bi: svakojake su definicije imaginarijuma, no očigledno je da imaginarijum ima veze sa maštom tj. imaginacijom. Imaginarijum je obično proizvod našeg uma, gde se realnost i fikcija preklapaju, i bez kojeg bi ljudski život bio mnogo siromašniji, a naročito, naročito u sve luđem i sve izmenjenijem svetu u odnosu na onaj koji su i naša imaginarna koka i poluimaginarna spisateljica donekle poznavale i koji im se donekle dopadao. Kada? Da bi kratko ostalo kratko, reći ćemo samo – nekada.

prvo poglavlje

*u kom se ne okoliša,
nego se odmah prelazi na stvar*

– Kad bi bilo kome rekli da mora dobit rak, pa nek bira koji će, taj tvoj bi svak izabrao! – rekla je Zenaida.

Blesava je ova Zenaida koliko je teška, pomislila je Koviljka. Odmerila je Zenaidine bujne obline koje nisu bile u modi kad je Koviljka bila mlada i bujna, a sada, kad se spekla kako je bilo poželjno osamdesetih, sada, evo, jesu. *Bad timing*, što se ono kaže kad se svoja reč ne traži fanatično.

– Jedno šešet kila žive vage, i jače! – rekao bi u ono vreme Koviljkin sada već davno pokojni prijatelj, Sarajlija ukrajinskog porekla, Fjodor Fedčešin. Njegovi su bili tu od Berlinskog kongresa, došli odnekud iz Galicije ili Zakarpatja u puste, bujne bosanske šume, reku Deravu prekrstili u Ukrinu, a narodu oko Prnjavora doneli viši stepen kulture. Stotinak godina kasnije, veselih osamdesetih XX veka, Feđa, mlad, talentovan pesnik, zabavljao se nervirajući Koviljku i, kobajagi, procenjujući žene, pa i nju samu, kao stoku.

– Budaletino! – odbrusila mu je Koviljka u sebi, tri-deset i kusur godina posle njegove tragične tragedijske smrti u proleće 1987. Nije red tako razgovarati sa

pokojnicima, ali ni pristojni pokojnici ne zafrkavaju mršave žive zbog nekadašnjeg sala.

– Budaletina mi kaže, pa se ne ljutim! Žive vage, kažem – zasmejao se Feđa s onog sveta. – Najvažniji ti je, ženska glavo, biti živ, a ne vitak ili bujan! Koja umije očima, sise joj i ne trebaju!

– Ah, živ... Pa, nesrećan si bio, koliko si samo bio nesrećan, moj ti, što je onda važno da si živ?

– Važno je zato što ti se, kad si živ, sve može učas preokrenuti – objasnio je Feđa.

Sa drugara iz osamdesetih i današnje prijateljice prebacila je Koviljka pogled na grupu muškaraca tupo zagledanih u mobilne telefone, na ambijent kafića, na drvored, na čitav svet, pogled tužan, kao da se oprašta. I jeste se opraštala, tj. upravo se spremala da sedne u automobil i ode nazad u svoju zemlju, svoju kuću, na svoju za ponedjeljak zakazanu operaciju. Ugledala je u staklu izloga svoj odraz: iako je neoštrina smanjivala zbrčkanost kože, nije umanjivala zbrčkanost tragičnog izraza lica. Brzo se manula gledanja u tu izgubljenу pojavu i krenula da kopa po tašni, tražeći novčanik.

– Neš umrijet, evo ja ti kažem da neš, ko što neš ni ove kafe plaćat, ti si ovdje gošća! – zagrlila je Zenaída Koviljku i sprečila je da izvadi iz tašne novčanik koji je upravo bila napipala. Onda ju je naglo pustila, pružajući konobaru novčanicu. Koviljka je neubeđeno pokušala da se osmehne kao što se osmehuju žene u savremenim zapadnjačkim filmovima, čak i kad stvari ne idu dobro, kad je čovek na Balkanu smrknut kao nebo pred oluju, kao da je to nebo palo na njega. Tj. na nju.

– Ma, umriješćeš, jašta neg' ćeš umrijeti, svi ćemo. Ali ne sad. Nego nekad. Kad nam bude vakat. Nije to sad, bona, šta ti je! – ljutnula se Zenaida u pravcu dima cigarete koju je zgnječila u pepeljari, kao da u razilazećem pramenu dima jasno vidi nešto što je Koviljki nevidljivo. – Samo ćeš se, jeb'ga, izmaltretirat, mora tako, ali proć će. Izvuć će te ono u šta vjeruješ.

Na ulici, Zenaida se setila:

– Fino ti je bilo književno veče, jelde, super si ono rekla za imanentnog čitaoca – poljubile su se, pa je Koviljka sela u auto, startovala motor, dodala gas i, odlazeći, mahnula umesto da zatrubi, kako bi to uradila da nije imala registarske tablice svoje zemlje koja je ratovala sa Zenaidinom zemljom. Što je sve nekad bila jedna zemlja, a onda je neko, kao Koviljka tih dana, napipao čvorić i onda je sve krenulo naopako kao u pesmi Zenaidinog omiljenog kantautora, sad iz Koviljkine zemlje, a nekad je bio i iz Zenaidine jer je to sve bila, kako rekosmo, jedna zemlja pre rata:

Psovo je Braca i krivce i žrtve i puške i vaške i rov prepun blata. Reko je: „Ne mož' prebrojati mrtve jer su se carevi igrali rata!”

A mi, mi smo bili derani i sve još je vredelo za nas...

Je l' vredelo? Mudro nazdravljanje matoraca u kafanama Koviljkine mladosti: „Da smo mi zdravi i da je mir u državi!” Mir i zdravlje, kao i slava i bogatstvo, a i sve ostalo u ljudskom životu, vrede samo onoliko koliko im važnosti pridaje onaj ko ih ima. Da volimo i cenimo ono što imamo samo za desetinu siline žudnje za tim istim pre nego što ga steknemo ili kad ga izgubimo – drugu bi pesmu ovaj svet pevao.

Prethodne večeri Koviljka je u biblioteci grada koji je sad napuštala ispričala kako ju je kćerka pubertetlijska pitala zašto je njen, Koviljkin, imanentni čitalac – kad je mala saznala za pojam zamišljenog čitaoca kog pisac nosi u sebi i za njega piše – idiot kom sve treba objasniti u sitna crevca. Nije se narod tome mnogo smejao. Možda su patrijarhalni, pa misle da mi je kćerka nevaspitana. I jes' malo nevaspitana, da se ne lažemo, lecnula se u sebi Koviljka. Da popravi stvar, objasnila je – opet objasnila, da! – da je i sama svesna kako ne prepušta bogzna šta slobodnom tumačenju jer je na svetu toliko nesporazuma da joj je pesma Nine Simon, pa grupe *Animals* i raznih potom – *Don't let me be misunderstood* – nešto kao molitva i lična himna. Ni to narodu nije bilo smešno. „Pa, i nije smešno, otkud je smešno, celog života toliko sam želela da me neko razume i nije se dogodilo. I onda još i rak. Alo, rak!” – prebacila je Koviljka u treću, pa u drugu, pred njom je bio uspon, a auto je bio prilično izakan. I ne samo auto. „Kako ono, beše, idu one faze, poricanje je jedna od njih?” Nije Koviljka još mogla da poveruje da se njoj događa ono što se uvek događalo negde drugde, nekom drugom, glavni junak je glavni zato što preživi do kraja, barem je tako u klasičnoj dramaturgiji. Nije mogla da poveruje da joj se, može biti, dešava lični Vajlderov *Bulevar sumraka* gde je narator mrtav, pluta leš Viljema Holdena u bazenu, a narod se zabavlja u bioskopu i gricka semenke; dobro, odavno se već taj film može pogledati samo u Muzeju kinoteke, ne gricka se tamo ništa, grickanje je za plebs, a duhovni patriciji, šatro, nemaju oralnih fiksacija. Mada, svet ubrzano odlazi u tandariju – prisustvovala je Koviljka

koncertu Ramba Amadeusa, živog i duhovitog, koji je govorio o smrtno ozbiljnim stvarima, a publika – publika je ždrala kokice iz onih valovskih kutija američke veličine! Kad može na tvom koncertu, što ne bi moglo i u Kinoteci, moj Rambo, moj Amadeuse! Kao na daćama i parastosima, valja se za dušu pokojnoj kulturi.

(„Ne koristite tačku-zarez. To je travestitski hermafrodit koji ne znači apsolutno ništa. Samo pokazuje činjenicu da ste studirali na fakultetu” – smatrao je Kurt Vonegat. Kao prvo, gospodine Vonegat, meni ponekad treba baš taj znak, kad mi je zarez preslab, a tačka prejaka. Treba mi zaustavljanje usred dugačke rečenice koja preti da postane nepregledna. Takođe, nije vam to dobro da se tako izražavate protiv travestita i hermafrodita; kako, bre, vi znate da se u onim vašim ljubavno-karmičkim krugovima za dvoje iz *Kolevke za macu* nekad ne nalazi i par koji polno i rodno ne pripada heteroseksualnom stereotipu, a? Na primer, ono dvoje iz *Igre plakanja* Nila Džordana? Pardon, pardon, izvinite što upadam, idemo dalje, redom.)

Osim što nije mogla da poveruje da ju je snašlo to što ju je snašlo, nije Koviljka mogla ni da se seti teksta u vezi sa fazama tugovanja. Zato što ih je na brzaka i krišom pročitala u psihološkom kutku ženskog časopisa. Što krišom? Eh, pa kad je čovek od sorte koja u Kinoteci ne gricka ništa, onda mu ne priliči da iz rubrika s nazivima koji loše prikrivaju da tu treba da piše *Pomodna i priglupa* – prima nenaučne, dajdžestirane, često pogrešne savete. Osim u frizeraju. Zato je Koviljka obožavala frizeraje – kad si u Rimu, ponašaj

se kao Rimljanin. Svako zlo za neko dobro, tj. nije to bilo loše što nije mogla da se seti psihološkog modela tugovanja. Ono je, navodno, uvek isto: poricanje je bilo tek prva-prvcijata faza, a onda su se, kao na putu pred Kobiljkom, nizali vrhovi besa, visoravni pregovaranja, serpentine depresije i tek onda, ne lipši magarče do zelene trave, oslobađajuće prihvatanje cilja. Cilja čega? Cilja Spinozine slobode kao spoznate nužnosti. Uzmeš i slobodno umreš. Milina jedna.

drugo poglavlje

*u kom junakinja čini nepodopštine
primerene pikarskom romanu,
ali ne govori u prvom licu,
čime dokazuje da nije pikaro**

Šest meseci kasnije, Koviljka je u rano jutro opet sela za volan. Krenula je i nije ni pogledala u retrovizor, a da jeste, videla bi komšiju kako istrčava iz svoje kuće, besno maše rukama i ljutito nešto govori. Nešto sasvim nevažno i sitno i sebično, o tome kako on ima novi, veliki automobil i kako mu Koviljkina krntija, ako se ona parkira tu na uglu, smeta kad treba da izveze svoj ponos iz uličice, zvaće komunalnu, ma razbiće joj njen prokleti krš. I još sijaset toplih komšijskih reči. Utoliko agresivnijih pretnji i vulgarnijih psovki jer je shvatio da ga Koviljka uopšte nije videla. Ne voli niko da je drugom nevidljiv, a voli da je hrabar kad zna da mu niko neće uzvratiti. Iako je otišla, komšija Koviljku i dalje jasno vidi:

– Evo je, napucana matora kurvetina, uvek se šišala na regrutsku frizuru, a sad je našla da pusti kosu i izvuče pramenove, polovnjača, nosom para oblake, šta li zamišlja da je, a nema ni garažu...! I platio sam proletos pošteno onom malom kretenu, drogiranom, da joj razbije zadnje staklo, da joj ubaci kamen u kola,

* *Pícaro* (šp.) – lopuža, ugursuz, nitkov.

ali ne вреди, nije se naučila pameti, glupača! Već sam dvaput nju i sve ostale smrdljivce koji se parkiraju uz ograde prijavio komunalnoj policiji! Gundaju kerovi pandurski, ali moraju da izađu na teren po prijavi. Ko da im je, pa, loše, oho-ho, inkasirali po 5.000 dindži od njih dvadesetoro, šta im fali, a ne da samo sede na guzicama! Lepo su joj rekli da tu ne sme da parkira auto, da ugrožava bezbednost saobraćaja, da bi je neko mogao udariti i da bi ona bila kriva što je tu ostavila auto.

Da mu nije žao svog ljubimca, tačno bi se jednom zakucao u nju, pa bi je naučio pameti, merači komšija kog Koviljka, jasno, niti vidi, niti čuje, niti o njemu misli.

Ovog puta Koviljka je išla na hemioterapiju. Svrbuckala ju je ćelava glava pod perikom koja se komšiji učinila kao kaćiperski ofarbana kosa. Ništa nije preostalo za frizera, ništa od toplih ženskih kutaka. Samo naučne studije, rezultati kliničkih ispitivanja, statistike. Bila je iscrpljena, ali već iskusna. Neki pravci alternativne medicine tvrdili su da neprijatelju treba ponuditi mir, pustiti ga da bude tu i da ostane koliko hoće. No, preplašena Koviljka, kako to i u ratovima biva, nije se usudila na takav korak. Sad su već razne bitke bile iza nje. Sve na njenoj teritoriji. Pucalo se protokolarno, naredbe su dolazile odozgo; komandna odgovornost nije na strelcima, kao i kad se carevi igraju rata. Ili oni koji nisu carevi, ali bi to voleli da budu.

Pokrenuta je teška artiljerija, hemijsko oružje za istrebljenje unutrašnjeg neprijatelja, pomahnitilog, podmuklog, kamufliranogi, tvrdila je savremena opšte-prihvaćena medicina, nesposobnog za pregovore.

Pozitivcima se sigurno škodilo, nadalo se da se škodi i negativcima. Posle radikalne hirurške operacije, može biti da negativaca više nije ni bilo. Ipak, ono logike i hrabrosti što je Koviljka mogla da napabirči kao razloge za primirje, nije bilo dosta. I zato, između Scile i Haribde, stigla je svojom odlukom i po slobodnoj volji do adjuvantne hemioterapije, tj. one koja se primenjuje takoreći preventivno, u cilju smanjivanja rizika za nastanak recidiva posle operativnog odstranjenja tumora. Niko na svetu ne zna potpuno pouzdano ima li to smisla, ali nema na svetu ni onoga ko bi odgovorno tvrdio da to smisla nema.

Barbara, rat je velika svinjarija, a ova je počela time što je slavni hirurg, takoreći zvezda medicine, rešio da joj, za svaki slučaj, odstrani dojku. Alo, ode leva! Svoju odluku hirurg je izvinjavajućim tonom predočio manje Koviljki, a više njenom mužu. Kao da se dečak izvinjava drugom dečaku što će mu pokvariti igračku. Koviljka nije imala vremena da se naljuti, bila je zauzeta nemim, nežnim i razumnim objašnjavanjem; samoj sebi predočavala je slikovitu komparaciju, pile moje, u pitanju je nešto kao partija šaha, a ti si, dušo, pametnica jedna i već si pobeđivala žrtvujući recimo crnog lauffera zbog previda u igri. Previda? Pa, ja ne igram šah već godinama, stoji kutija na kredencu, skuplja prašinu. De, de, šššš!

Na jednom od previjanja na koja je odlazila posle operacije Koviljka se izvikala na zvezdu medicine. Taj je zvezdani mamlaz, da nazovemo stvari pravim imenom, smatrao da vrata prema čekaonici punoj pacijentkinja i njihovih pratilaca treba da budu širom otvorena.

– Da li ste vi uopšte normalni?! – jasno i glasno je upitala hirurga kad je zatražio da otvori vrata koja je bila zatvorila za sobom i mužem.

Tajac, a onda se Koviljkin muž unezgodođeno osmehnuo:

– Izvinite, doktore, molim vas! Malo je, znate, preosetljiva.

Preosetljiva Koviljka tad je odlučila da kroz sve što sledi nastavi sama.

– Prolazićete kroz težak period i veoma je važno da neko kroz to ide sa vama, da vam bude pri ruci – savetovao je psihološki kutak ženskog časopisa kad je otišla u frizeraj poslednji put. Ošišala se do glave posle prve hemioterapije, da smanji količinu užasa na jastuku, onu koja bi nastupila posle buđenja.

„Možda, možda”, diplomatski je časopisu odgovarala Koviljka, vežbajući nepreosetljivost i pristojno ponašanje, a u sebi je mislila: Malo morgen, šundu jedan kičerski, služiš samo da ražalostiš one koji nemaju nikog suvislog da ide sa njima, a to je, brat-bratu, barem pola pacijenata, ako ne i dve trećine, samo kad bi hteli da se suoče s činjenicama!

Uostalom, Koviljka ni kroz one časopisne faze tuge nije prošla. Ili je prošla tako munjevito da nije imala kad da ih opazi. Iz prvobitne neverice upala je pravo u depresiju, maničnu: moram da se spasem, moram da se spasem! Na tom vrletnom putu nije mogla da računa na pratnju, čak i da je imala nekog ko je ne smatra preosetljivom kad reaguje na tuđe debelokoštvo. Svaka pratnja bila je za Koviljku spora, nespretna, nedovoljno motivisana. Kao što smo rekli, nije ni da su drugi koje je viđala po čekaonicama bili u boljim

situacijama – pacijent jadan, a pratilac drema, namr-goden, ćuti, igra igricu na telefonu, gleda na sat, ne doseća se da razveseli onog zbog koga je tu. Niti da podvikne osornim, nezainteresovanim lekarima. Niti da kupi čokoladu izmoždenim, otrovanim medicinskim sestrama koje na smenu razlivaju hemikalije u doze, pa u ljude, i udišu li ih udišu i natapaju se otrovima, već natopljene očajanjem pacijenata koje se valja prepunim hodnicima, sliva se niz zidove otuđenih ordinacija, plavi hemioterapijske sale.

– Jao, čokolada! – zakukala je Koviljka naglas i naglo prikočila da ne udari u robusni automobil koji ju je obišao na putu i uvukao se između nje i vozila s kojim je do tada, u jutarnjem saobraćajnom špicu, pokušavala da održi nešto rastojanja. Pre tri nedelje, na prethodnoj hemioterapiji, medicinske sestre bile su naročito ljubazne; kao tad već staroj kuki, obezbedile su Koviljki mesto u jedinoj tihoj, dvokrevetnoj prostoriji gde je mogla da čita dok u nju kaplje teška artiljerija. Bila je to velika povlastica, taj ležaj u sobi, umesto jedne od šesnaest polupolomljenih fotelja u sali. Tišina sobice umesto galame sale u kojoj su drndali i radio i televizor, ponekad se vidale muke nekog od šesnaest pacijenata napadnutih neželjenim efektima; češće, glasni čak i kad su tihi, telefonski razgovori oštri kao nož, teški kao tuč. I zato je Koviljka medicinskim sestrama obećala kolače. I – zaboravila ih. Niti ih je umesila, niti barem zamenila nečim konfekcijskim. Evo je, ide praznih ruku ka bolnici, opsednuta sobom, onoliko i onako kako bi uvek i svakom, pa i sebi samoj, podviknula da nije red.

Automobil ispred nje pokušavao je da pretekne i druga vozila, izlazio je u levu traku i vraćao se, ubrzavao, pa kočio, a vozač je, videla je u krivini kroz njegov otvoren prozor, još i telefonirao. Teško bolesnima ne priliči da se nerviraju zbog manjih stvari od onih koje se tiču života i smrti, smatrala je Koviljka. Zato je pokušala da se ne sekira što je zaboravila na medicinske sestre, a ni zbog tamo nekog tzv. sposobnog tipa koji ispred nje vozi patriot, renegejd, avendžer, difender ili kako se već sve ne zovu ti automobili vredni kao nečija kuća, imanje, lečenje u inostranstvu.

Glavna ti je briga da preživiš, ćurko! Gledaj u ono zbog čega živiš i delaj, inače se nećeš, jedna, nanositi glave!, odnekud joj se prišljamačila i epski formulisana pretnja. A onda se zabrinula. Jer nije baš bilo jasno zbog čega živi. Zbog ljubavi, roditeljstva, karijere, der-ta, inata, inercije ili volje božje? Još se na venčanju bila glasno zacerekala kad je matičar izjavio da pred njim stoji dvoje ljudi koji su rešili da svoju ljubav pretvore u brak. Tačno su je pretvorili, muž i ona, u preduzeće za kućenje, podizanje potomstva i dodavanje čaše vode u starosti. Kuća je bila skućena, kćerka je odrasla, a u vezi sa tom u narodu čuvenom čašom vode, evo Koviljke gde sama ide kud ide; uz sve i svašta, u rancu, umesto vode, nosi čaj od sikavice za čišćenje jetre, ruku na srce, muževljevom rukom napravljen, ali po Koviljkinom otkriću te čarobne biljke i Koviljkinoj molbi da joj ga napravi. Roditeljstvo je bilo još klizaviji teren. Što se muža tiče, za postulate njegove ličnosti bili su odgovorni njegovi geni, duh vremena i svekrvino vaspitanje, a svekrva ko svekrva – sve kriva, očigledno je, kao i svaka, nešto zabrljala. Kćerka je,

međutim, nosila i pola Koviljkinih gena (Bogorodice djevo, smilujsgja!), duh vremena je jasno pomahnitao, a sa vaspitanjem je zabrljao ko? Koka Koviljka. Odnos nikako nije postajao uzajaman, činilo joj se da i dalje ona, Koviljka, daje, a da kćerka uzima, kao kad je bila dete. Na opomene je reagovala odrasla kćerka, čak i da uzmemo u obzir iritantnost roditeljskog ponavljanjućeg zvicanja ili dečji afekat, čestim prekoračenjima nužne odbrane. Radost je iz Koviljkinog srca čilela, a na njeno mesto naseljavao se oprez, a i bes, đavo da ga nosi! Kao da su Koviljki koja je volela životinje dali da odgaja mladunče tigra, a sad je ono postalo polno zre-la jedinka, a zver je zver i nikad ne možete znati hoće li i kad će, ma kako mažena i pripitomljavana, ipak, ispoljiti zversku narav. Karijera je, opet, stigla dokle je mogla radom i upornošću, a tamo gde je trebalo kockarske sreće ili socijalnih veština, tu je stajala kao zacementirana. Dert je Koviljka sistematski ubijala i ubila ga je jer sebi ne bi odobrila ono što ne odobrava drugima – kakav dert, majka ga ne ubila, posle onog trenutka kad si se razmnožio! Da se inati više nije imala s kim, neprijatelji su pomrli od starosti ili se rastočili od nevažnosti. Inercija nije bila njen način. Volja božja bila je nedokučiva.

– Pisanje ti ostaje – rekla je naglas, a onda, još glasnije upitala: – Za koga? Za Tita! – uspeo joj je da sebi izmami osmeh. Ako bi ovo bila priča i ako bi je neki stranac prevodio na svoj jezik, morao bi da kontaktira sa mnom da pita šta to znači, pomislila

je Koviljka.* Odmah potom prekorela je sebe zbog kobajagi samo duhovitog, a zapravo vrelog proplamsaja paklene vatrice ambicioznosti. Onaj tupavi imanentni čitalac se, izgleda, iselio iz zemlje. Ili nikad u njoj nije ni živio. Ili je bio na čitalačkom izdisaju, o čemu ju je baš zgodno metaforično obavještavala i kazaljka merača goriva, koju je tog trenutka spazila duboko u crvenom. Benzinska pumpa, srećom, bila je odmah posle semafora.

Skrenula je i, dok se približavala aparatu za točenje goriva, s nevericom je ugledala onaj robusni automobil kako agresivno, iz pravca za izlaz iz pumpe, ulazi u rikverc i – staje ispred nje! Automobilu primeren vlasnik izašao je, zgrabio crevo i sipao sebi gorivo. Koviljka je otvorila vrata da protestuje, ali nije došla do reči. Čovek je glasno govorio ženi na suvozačkom sedištu da je on, on i niko drugi, uvek on, po običaju sve uradio, organizovao, platio, telefonirao, da žena samo treba u povratku da svrati u poslastičarnicu „Magdalena“, eto tu, petsto metara dalje, samo da kaže: „Kec me šalje“, i da pokupi kutiju išlera i kutiju magdalena. Žena iz automobila uspela je nešto da kaže, a muškarac je, odlazeći da plati, besno doviknuo:

* „Hoćemo li, drugovi? Hoćemo! Za koga? Za narod! Za koga? Za partiju! Za koga? Za Tita!” Bila su to često uzvikivana pitanja i odgovori okupljenih masa za vreme socijalističke Jugoslavije s Josipom Brozom Titom na čelu, bilo da se radnom akcijom gradila pruga, polagala zakletva u vojsci, u školama obećavalo da će se zauvek ostati pri ideološkom usmerenju onoga trenutka, ili je skup trebalo učvrstiti u gromoglasnom jedinstvu nekom petom prilikom.

– Ma, da, nemoj da žuriš, opušteno! Može u bilo koje vreme, da, da, i popodne, sve je gotovo i čeka. Samo kažeš „Kec” i sva se vrata otvaraju!

Dok je postojano zurila u pravcu u kom je Kec otišao i iz koga se vraćao ka svom automobilu pakujući novčanik u džep, Koviljki je odjednom splasnuo bes. Čovek nije bio u prvom cvetu mladosti, upinjavao se da bude u formi, očigledno je radio i mislio na sve ono na šta mnogi muškarci, osobito na Balkanu, ne misle. Da, jedini muškarci koji misle i rade kao sposobne žene, tj. koji mogu da rade, govore i misle o nekoliko stvari odjednom, ili su gejevi ili su kriminalci, odavno je to shvatila. S jednim ne mogu da budem, s drugima neću, zaključila je i udala se za svog muža. I onda je sve bilo kako je bilo. Ovaj u sitno štepanoj jakni, crnoj rolki, dobrim farmerkama tačne dužine i u skupim kanadankama, taj bi joj bio dobar immanentni čitalac, samo kad bi uopšte bio ikakav čitalac. Eh! Ovako je samo neko ko je maltretira u saobraćaju, a ako nešto čita, to su cene i opisi kvaliteta onoga što kupuje, bez viška razmišljanja i intelektualne prefinjenosti. Novac retko donosi prefinjenost, ili je donosi sporo. Donosi je trećoj ili četvrtoj generaciji, a njima, daljim potomcima, onda donese i neželjene efekte – kad dedovi jedu kiselo grožđe, unucima trnu zubi. Mada, Prustove magdalene i austrougarski išleri? Možda je to neka moda? A možda je to ženin ukus? I odjednom je osetila potrebu da naudi toj razmaženoj suparnici koja nije mesila ni tako jednostavne kolače kao što su magdalene, koja je imala sve ono što Koviljka nije imala; osetila je zavist što druga žena profitira jer može da istrpi sve ono što ona, Koviljka, nikad ne bi mogla.

Na primer, kriminogenog, nepismenog muža. Ne bukvalno nepismenog, pobogu.

Nalivši, dakle, do vrha u rezervoar patriota, renegejda, avendžera, difendera ili kako mu se automobil već zvao, platio je Kec zlatnom, platinastom, dijamantskom karticom i otperjao u uspešno ovladavanje stvarnošću uz svekolika znanja o tome šta, kada, koliko i kako u saobraćaju, a i inače, ima smisla, a šta je potpuno besmisleno, i još bolje, znajući gde je sve potrebna čvrsta ruka. Koviljka je sipala za onoliko koliko bi je koštao materijal za dobru tortu koju nije umesila, platila onim što je imala u novčaniku koji je ostao prazan, vozila dalje još nekoliko stotina metara, a onda je dala desni žmigavac i zaustavila se. Nigde se nije videla nikakva poslastičarnica. Možda je pet kilometara dalje, tim džip-patriotskim tipovima sve je blizu i sve lako i sve jeftino, kad ti kažu dva dinara, obično je reč o dve hiljade.

– Izvinite, da li je ovde negde u blizini poslastičarnica „Magdalena”? – upitala je starog čoveka koji se oslanjao na štap i vodio psa mešanca svojih godina preračunatih u pseće. Otkad se razbolela, osećala je zavist prema starcima: smrt im je igrala u šesnaestericu kao što je možda i njoj igrala, ali su oni bili stigli u tzv. lepe godine, a Koviljka skoro da je još uvek bila u tzv. najboljim.

– Šta se dereš, ako sam star, nisam gluv – brecnuo se čiča.

– Ah... – verovala je Koviljka da se izvinila, a samo je uzdahnula, žaleći što se nije obratila nekom mlađem.

– Jeste, tu je iza ugla, đavo da je nosi! – čovek je podigao štap i njime bockao vazduh prema uličici

koja se pod ostrim uglom ulivala u ovu u kojoj su razgovarali.

– Hvala! – krenula je Koviljka nazad u automobil iz kog je izašla da se raspita.

– Džeki i ja više ne idemo tuda, ne, bogami – nastavio je čovek. – On je skoro oslepeo, a meni su zbog dijabetesa odsekli jedan prst na nozi, ne bi verovala koliko je jedan prst na nozi važan. Sve od njihovih krempita...!

Koviljka je napravila neki pokret iz kog je trebalo da se vidi razumevanje i saosećanje. Ne da verujem da je važan prst na nozi, nego i nokat na prstu, evo, gospodine, meni otpadaju nokti od hemioterapije, osim što je odvratno i što boli, još čoveka i podseća da je smrtna i raspadljiv! Nije to rekla. Čuteći, otvorila je vrata automobila – takve se stvari naprosto ne govore. Teško je objasniti stvari bez gadnih opisa, ali bi sa njima bilo i gore. Čovek je razočaran klimao glavom što sagovornica odlazi, pa se obratio psu: – E, moj Džeki, samo neka oni žure i neka jedu dok mogu da jedu. Mi, šta smo jeli, pojeli smo, blago tebi, ti voliš šargarepu...

Koviljka je pogledala na komandnu tablu na kojoj je žmiguckao sat ostavljen na letnjem računanju vremena. To je učinila namerno, u želji da ova sezona prođe brzo. Proći će ove muke, brzo će proći, tako brzo da nema ni potrebe pomerati sat unazad! A onda se jednom, baš gledajući u taj sat, gorko rasplakala jer šta znači da će proći, sve će proći, svaki dan smo za dan bliži zna se čemu. Dakle, sada je skoro deset, a to znači da je skoro devet, a to znači da sam sasvim luda i da ću zakasniti na hemiju. I ovo je glupo što radim, to ne rade normalni ljudi! Tako razmišljajući, da ne gubi

vreme, odvezla se u rikverc kao da je i sama saobraćajni kabadahija, u rikverc ušla u jednosmernu uličicu, stala tačno ispred vrata „Magdalene”, upalila sva četiri žmigavca i s vrata dreknula opet glasnije nego što je nameravala:

– Brzo, brzo, loše sam se parkirala, šalje me Kec po išlere i magdalene!

Devojci iza velike staklene vitrine ispala je knjiga iz ruku kad je poskočila. Na pod je pala *Moja genijalna prijateljica* Elene Ferante i tu ostala da leži dok je devojka trčala ka frižideru.

– Ne čitajte to, bolje čitajte *Lepo leto* Čezarea Pavazea, *Lepo leto* je original, a ovo je... – prosiktala je Koviljka, odmahнула rukom, uzela dve kutije i istrčala, ostavljajući otvorena vrata za sobom.

Luda sam, eto šta sam, uključila se Koviljka u glavnu saobraćajnicu i dodala gas. Kradem, ne dajem bakšiš, mrzim uspešne savremene pisce! Možda je indukovano, možda je od lekova, da, da, devet Jugovića i deseti stari Jug Bogdan...

Edicija
KIRKA

1. Dejan Tiago Stanković, **ESTORIL**
2. Dževad Karahasan, **ISTOČNI DIWAN**
3. Džejms Diki, **IZBAVLJENJE**
4. Arno Žorž, **NADNICA ZA STRAH**
5. Henri Džejms, **AMBASADORI**
6. Gistav Flober, **BUVAR I PEKIŠE**
7. Sonja Atanasijević, **SPAVAJ, ZVERI MOJA**
8. Katerina Babkina, **MOJ DEDA JE PLESAO BOLJE OD SVIH**
9. Amanda Svenson, **SISTEM TOLIKO BLISTAV DA
ZASLEPLJUJE**
10. Kurt Tuholski, **DVORAC GRIPSHOLM**
11. Hju Maklenan, **TAČKA PUCANJA**
12. Egon Hostovski, **NESTAO**
13. Jun Fose, **MELANHOLIJA I-II**
14. Aleksandar Šurbatović, **TURČIN ŠAHISTA**
15. Agneta Pleijel, **DVOSTRUKI PORTRET**
16. Džejn Ostin, **LEJDI SUZAN**
17. Lajf Rant, **ALLEGRO PASTELL**
18. Almudena Grandes, **FRANKENŠTAJNOVA MAJKA**
19. Lučijan Dan Teodorović, **MATEJ BRUNUL**
20. Bjanka Belova, **MONA**
21. Jana Bukova, **PUTOVANJE U PRAVCU SENKE**
22. Tom Kristensen, **VANDALIZAM**
23. Juri Erera, **KONCI KRALJEVSTVA**
24. Juri Erera, **ZNACI KOJI ĆE PRETHODITI KRAJU SVETA**
25. Juri Erera, **RAZMENA TELA**
26. Klaudija Pinjeiro, **ELENA ZNA**
27. Sonja Atanasijević, **VEŠTICE IZ ILINACA**
28. Radoslav Petković, **DESTINO Y OBSERVACIONES**
29. Jeran Tunstrem, **BOŽIĆNI ORATORIJUM**
30. Katerina Babkina, **SREĆNI GOLI LJUDI**

31. Klaudija Pinjeiro, **KATEDRALE**
32. Marko Stojkić, **DEVETI ŽIVOT ANE BELINSKI**
33. Dmitri Kapitelman, **FORMALNOST U KIJEVU**
34. Mori Ponsovi, **OKĀSAN**
35. Aleksandar Šurbataović, **BALADE O STRAŠNOM SKLADU**
36. Luis Kerol, **DNEVNIK S PUTOVANJA U RUSIJU I
DRUGA ČUDESA**
37. Klara Vlasakova, **NAPRSLINE**
38. Ane Birkefelt Ragde, **BERLINSKE TOPOLE**
39. Mihal Vitkovski, **LUBJEVO**
40. Mikela Murđa **AKABADORA**
41. Almudena Grandes, **ČITALAC ŽILA VERA**
42. Bojan Vasić, **TAMNA I – CRNE KĆERI**
43. Klaudija Pinjeiro, **MALA SREĆA**
44. Džerald Marnejn, **RAVNICE**
45. Oskar Vajld, **PORTRET JEDNOG DŽENTLMENA**
46. Zoran Ž. Paunović, **LUTAJUĆE DUŠE : PRIČE O MAGIJI
LJUBAVI I MAGIJI SMRTI**
47. Virginija Zaharijeva, **9 ZEČEVA**
48. Rodrigo Blanko Kalderon, **SIMPATIJA**
49. Svetlana Kalezić Radonjić, **JEVANĐELJE PO UTERUSU**
50. Noel Putnik, **TERRAIN VAGUE**
51. Amanda Svenson, **TELEGRAF DUŠE**
52. Martin Vopenka, **MOJ BRAT, MESIJA**
53. Bojan Vasić, **TAMNA II**
54. Klaudija Pinjeiro, **TVOJA**
55. Džerald Marnejn, **UNUTRAŠNJOST**
56. Vang Sijaobo, **ZLATNO DOBA**
57. Alvaro Enrige Soler, **IZNENADNA SMRT**
58. Balsam Karam, **SINGULARNOST**
59. Agustina Basterika, **SOČNI LEŠ**
60. Pedro Karmona Alvares, **ČIKITITA**
61. Elena Ponijatovska, **MASAKR U MEKSIKO SITIJU**
62. Helena Janeček, **DEVOJKA S LAJKOM**
63. Rob Dojl, **OVO JE RITUAL**
64. Džejms Hilton, **ZBOGOM, G. ČIPSE**
65. Miloš Perišić, **OPATIJA SVETOG VARTOLOMEJA**
66. Teodor Kalifatides, **OPSADA TROJE**
67. Martina Hefter, **HEJ, DOBRO JUTRO, KAKO SI?**
68. Elena Aleksijeva, **SVETI VUK**
69. Simon Stranger, **LEKSIKON SVETLOSTI I TAME**
70. Laslo Krasnahorkai, **SATANTANGO**
71. Vladislava Vojnović, **RAK U HOROSKOPU**

Izdavač: Blum izdavaštvo, Beograd
Sedište redakcije: Poručnika Spasića i Mašere 88, Beograd
Mejl: blum.izdavastvo@yahoo.com
Štampa: F.U.K., Beograd, 2026.
Tiraž: 500
ISBN: 978-86-6070-116-1

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-31

БОЈНОВИЋ, Владислава, 1965-
Rak u horoskopu / Vladislava Vojnović. - Beograd : Blum
izdavaštvo,

2026 (Beograd : F. U. K.). - 397 str. ; 20 cm. - (Edicija Kirka /
[Blum izdavaštvo; knj. br. 71])

Tiraž 500. - Vladislava Vojnović : str. 2.

ISBN 978-86-6070-116-1 (BI)

COBISS.SR-ID 197136649
